

UIT ABYSSINIË.

De Engelsche expeditie naar Abyssinië heeft in het vorige jaar ook bij ons de aandacht zeer op dat land gevestigd, en in verschillende tijdschriften las men niet alleen verhalen van de lotgevallen van dien met zoo veel geluk bekroonden veldtogt, maar men vond er mede opstellen in, ten doel hebbende de lezers bekend te maken met de landstreken, onder den algemeenen naam van Abyssinië (Habesh) bevat en met de volksstammen, welke die streken bewonen. Wij willen thans in dit Album eenige uittreksels mededeelen uit een paar tot Abyssinië en de Engelsche expeditie betrekkelijke stukken, te vinden in dr. A. PETERMANN'S *Geographische Mittheilungen*, die ons niet ongeschikt schijnen velen onzer lezers nader in te lichten omtrent „land en volk” in Abyssinië.

1. Dr. SCHIMPER'S gevangenschap.

Dr. WILHELM SCHIMPER, uit Baden, kwam, na bereids sedert ongeveer 1830 het zuiden van Frankrijk, Spanje, Italië, Algiers, de Ionische eilanden, een deel van Griekenland enz. te hebben bereisd in het belang vooral der dier- en plantkunde, in 1834 in Egypte, verwijsde geruimen tijd in Arabië, waar hij o.a. de Flora van de omstreken van Mekka bestudeerde, kwam eindelijk in Boven-Egypte, waar hij zich vrij lang te Thebe ophield en landde in het laatst van 1836 te Massaua, ten einde nu ook Abyssinië te onderzoeken, met het plan na een oponthoud van 4 tot 5 jaren naar het vaderland terug te keeren. Maar UBYÉ, een der magtigste vorsten des lands, liet SCHIMPER niet vertrekken; van des laatsten, naar hij meende, alzijdige bekwaamheden overtuigd, gebruikte hij hem eerst als zijn geneesheer en later

als zijn architect bij het bouwen van een klein slot. Overigens ondersteunde UBYË SCHIMPER bij zijne natuurhistorische bemoeijingen en schonk hem bovendien 18 dorpdistricten met circa 4000 bewoners in vollen erfelijken eigendom. Elf jaren later werden deze echter door THEODROS (THEODOROS) wederregtelijk aan SCHIMPER ontnomen.

In 1843 werd het SCHIMPER duidelijk, dat hij zich in de omstandigheden schikken moest, en huwde hij op wettige wijze eene Abyssinische vrouw, bij wie hij een zoon en twee dochters verwekte. De oudste der laatste huwde in 1861 aan den Badenschen zendeling BENDER en de jongste, twee jaren later, aan den Wurtembergschen zendeling KIENZLEN. Daar THEODROS den laatsten, die zich te Gefat bevond, niet wilde laten trekken om zijne vrouw te huis te halen en daarentegen wenschte, dat SCHIMPER zijne dochter naar Gefat brengen zoude, was deze daartoe wel genoodzaakt. Toen nu SCHIMPER weder naar huis wilde keeren, beval THEODROS hem te Gefat te blijven en zoo kwam SCHIMPER in de gelegenheid getuige te zijn van de mishandelingen, door THEODROS verscheidene Europeërs aangedaan, en om zelf ook eenigermate daarin te deelen.

De aanleiding tot den haat van THEODROS tegen de Europeërs, en de Engelschen in 't bijzonder, was in de allereerste plaats het onvoorzigtige en onwaardige gedrag van zekeren gedoopten jood en zendeling STERN uit Frankfort, die zich in 't algemeen bij de Abyssiniërs niet bevriend wist te maken, maar in 't bijzonder den toorn van THEODROS op zich laadde door te heulen met den bij dezen gehaten Koptischen bisschop, door met dezen handelszaken — ook handel in slaven — te doen en door zich op ongunstige wijze over den koning uit te laten. Toen STERN vertrekken wilde, liet THEODROS hem gevangen nemen en zijne papieren onderzoeken, die, maar vooral de papieren van zijn helper, een anderen gedoopten jood, veel beleedigends voor THEODROS bleken te bevatten. Onder anderen kwam er in voor, „dat de Engelsche ministers met THEODROS spotten en om hem lachten.” Dit strookte naar de meening des konings volkomen met de omstandigheid, dat hij tot dusver op een sedert lang aan koningin VICTORIA gezonden brief geen antwoord ontvangen had, en toen nu onmiddellijk na deze voorvallen de Engelsche consul CAMERON last kreeg om zich van Gondar, de hoofdplaats van THEODROS, naar Massaua te begeven, achtte THEODROS dit als eene hem opzettelijk aangedane beleediging en deed niet alleen CAMERON, maar al

de toenmaals (1864) te Gondar aanwezige Europeërs in ketenen sluiten.

Maar niet alleen tot deze, maar ook tot eenige Europeërs, vijf in getal, die te Gefat als zendelingen leefden, strekte zich de wrok van THEODROS uit. Hij dwong hen tot allerlei arbeid, waarvan zij geene de minste kennis bezaten, b.v. het gieten van kanonnen, sloot hen naauw op, zoolang zij niet voor hem werkten, en mishandelde hen, wanneer hun werk mislukte, op allerlei wijze. KIENZLEN, de eene schoonzoon van SCHIMPER, bezweek. SCHIMPER zelf werd in vrij naauwe bewaring gehouden, doch niet tot werken gedwongen. Eindelijk werd hij met de anderen naar de bevestigde legerplaats van THEODROS te Debra-Tabor overgebracht.

Het is bekend, dat de Engelsche regering door het zenden van den heer RASSAM de vrijlating van CAMERON trachtte te bewerken, dat THEODROS RASSAM belcefd ontving en dadelijk de Europeërs in vrijheid stelde, maar hen 's anderen daags, toen zij met RASSAM zouden afreizen, weder arresteren liet en ook RASSAM met hen. Allen werden naar Debra-Tabor en van daar naar Magdala overgebracht en in ketenen gesloten. Daardoor werd Engeland genoodzaakt THEODROS aan te tasten.

De overwinning, door de 360 man sterke voorhoede der Engelschen den 10den April, een uur beneden Magdala, op een ongelijk veel grooter aantal soldaten van THEODROS behaald, waarbij meer dan 600 Abyssiniërs sneuvelde, dreigde voor de gevangene Europeërs gevaarlijk te zullen worden, want het plan van den koning was hen allen bij het voortrukken der Engelschen te vermoorden. Maar die nederlaag bragt THEODROS tot de gedachte om de gevangenen tot bemiddelaars van den vrede te gebruiken, en toen sir ROBERT NAPIER eischte, dat de gevangenen met hunne familiën vrijgelaten zouden worden en THEODROS zelf zich aan de schikkingen der Engelsche regering zou onderwerpen, liet hij de gevangenen met de hunnen, 155 in getal, los, maar wilde van verdere onderwerping niets weten. Men weet, dat den 13den April de Engelschen tegen Magdala oprukten, dat THEODROS, die, van de meesten der zijnen verlaten, 's nachts had willen vlugten, maar uit vrees voor de Galla's teruggekeerd was, zich met naauwelijks 500 man in de vesting opsloot, dat die vesting stormenderhand door de Engelschen vermeesterd werd, en dat THEODROS, zich geheel verlaten ziende, met een pistoolschot een einde aan zijn leven maakte.

2. Reis van GERHARD ROHLFS.

De natuurkenner G. ROHLFS begeleidde de Engelsche expeditie naar Magdala, doch scheidde daar een tijd lang van het leger om op den terugweg nog een tot dusver onbekend gedeelte van Abyssinië te doorreizen. Hij wendde zich noordwaarts over Lalibala naar Sokota en volgde, van de laatstgenoemde plaats af, den door BEKE in 1843 ingeslagen weg over Samre naar Antalo, waar hij zich wederom aan de Engelsche troepen aansloot. — Wij zullen hier enkele gedeelten van het door hem gegeven reisverhaal mededeelen.

Van Magdala zegt ROHLFS het volgende:

„Iets zuidwaarts van den Boschilo verheft zich de Magdala-berg en stort zijne beken in die rivier uit, die, na den Djidda te hebben opgenomen, naar den Blaauwen Nijl of Abai heenstroomt. De Magdala-berg zelve bestaat uit drie van boven vlakke amben of plateaux, het noordelijke of Selasse, het westelijke Fala, en het eigenlijke Magdala, dat het verst naar het zuiden ligt. De vegetatie in deze streck is rijk en bestaat meest uit mimosen, maar tijdens ons verblijf was alles verdroogd en verbrand en slechts de in Abyssinië overal voorkomende kandelaberboom (*Kolkual-Euphorbia*) bragt eenige afwisseling te weeg. Het gesteente is geheel vulkanisch rondom Magdala, en bepaaldelijk vindt men op de nabij gelegen oevers van den Beschilo de schoonste basaltzuilen. Van de dierenwereld is niets bijzonders te zeggen, zoo men niet in de insektenwereld naar iets nieuws zoeken wil; doch dan moct men hier gedurende den regentijd zijn. Groote verscheurende dieren schijnen zeldzaam te zijn en zelfs hyena's hoorden wij bijna geheel niet; trouwens deze hadden volop te doen, daar juist voor onze aankomst THEODOROS op Goeden Vrijdag tweehonderd Abyssinische gevangenen in een afgrond had doen werpen en op die, welke door den val niet verpletterd waren, had laten vuren. De bevolking, die wij vonden, was uit allerlei oorden des lands te zamen gedreven, en thans verstrooijen zij zich weder. Ieder trekt naar zijn land terug en zoo wordt Magdala weder wat het vroeger was, eene bezitting der Galla's.”

„Abyssinië is voor ons hoogst belangrijk, omdat zijn volk, eeuwen lang door den Islam omgeven, tot op dezen tijd het christelijk geloof bewaard

heeft, ofschoon het christendom der Abyssiniërs eigenlijk niets gemeen heeft met de leer, zoo als die heden ten dage door den beschaafden Europeër wordt opgevat, daar het in niets anders bestaat dan in het waarnemen van eenige uitwendige gebruiken. Maar het is voor ons ook belangrijk om het land zelf en zijne planten- en dierenwereld. Abyssinië is in Afrika een land op zich zelf, zoo als Zwitserland in Europa."

Wij kunnen ROHLFS niet voet voor voet volgen op zijn togt door een op de gruwzaamste wijze door THEODOROS en zijne troepen vernield land, waar hij zich met moeite ontslaan moest van honderden vroegere soldaten van THEODOROS, die, thans door de Engelschen volledig ontwapend, bij ROHLFS en zijne welgewapende dienaren bescherming zochten tegen hunne eigene landgenooten. Hij trok den Beschilo over, en verder over Talanta naar den Djidda, om ook dezen over te steken en voorts over het plateau van Onadela, over de rivier Takazze en tegen de afhelling van het Aschetengebergte te Lalibala te geraken.

Het afstijgen en weder beklimmen van de hooge en steile oevers van den Beschilo en den Djidda vielen niet gemakkelijk, maar de meeste zwarigheden ondervonden ROHLFS en de zijnen aan de oevers van den Takazze. Hij werd daar echter door de schoonste afwisseling van bergachtige tooneelen schadeloos gesteld voor zijne moeite. Vooral trokken zijne aandacht de fraaiste basaltzuilen, die hij ooit in Afrika gezien had en zoo als men ze welligt alleen in de Fingals-grot aantreft: verscheiden honderden steenen mastboomen, circa 50 voet hoog en allen op zich zelf staande, zoodat zij een basaltwoud vormden, als men nergens schooner vinden kan.

Reeds vóór ROHLFS den Takazze overtrok had het land een ander voorkomen gekregen dan in de nabijheid van Magdala. Er was wel is waar weinig afwisseling te bespeuren, maar het oog rustte op groote kudden zwarte schapen, op menschen die vreedzaam den ploeg stuurden; men kon zien, hier was geen oorlog meer; er heerschte hier veiligheid en vrede. Onder alle zwarte volken van Afrika, merkt ROHLFS op, zijn de Abyssiniërs de eenigen, die den ploeg hebben ingevoerd. Hoe meer de reiziger, na den Takazze te zijn overgetrokken, vorderde, des te beleefder werden de bewoners. Dat zulk een klein hoopje „Frengi", gelijk de Abyssiniërs de Europeërs noemen, den onoverwinnelijken THEODOROS, die met den duivel zeide in verbond te

staan, en wien zij, schoon zij hem haatten, zelfs ten tijde van zijn tegenspoed nog vreesden, in één dag ten val gebragt had, was voor hen iets onbegrijpelijks en deed hen tegen de Europeërs hoog opzien. Niet ver van Lalibala, de beroemde stad der kerken, kwam ROHLFS een eerwaardig priester te gemoet, die in de eene hand een zonnescerm, in de andere een kaars droeg en voor zijne borst een dik perkamenten boek had hangen. Hij gaf ROHLFS zijn zegen en zeide hem, dat hij gerust in de heilige stad kon binnentrekken; hij was de eerste Frengi, die na den dood van THEODROS (weder eene andere spelling voor THEODOROS of THEODROS) naar Lalibala kwam, hetgeen hem groot geluk en zegen moest aanbrengen.

Lalibala is vooral beroemd door zijne oude en prachtige kerken, die reeds de bewondering der Portugezen opwekten en die inderdaad in de wereld haars gelijken niet hebben. Immers zij zijn allen *monolithen*, dat is, iedere er van bestaat in zijn geheel uit één enkelen steen, namelijk eene rots, die van buiten in den vorm eener kerk behouwen en van binnen uitgehold is. Meest zijn deze kerken zeer schoon en men erkent in haar dadelijk het echt christelijk karakter, terwijl men bij de nieuwe Abyssinische kerken eerst weten moet, dat het christelijke bedehuizen zijn, en geen Europeër ze uit zich zelve daarvoor houden zou. Die nieuwere kerken toch zijn meest ronde houten, maar met stroo gedekte hutten. Opmerkenswaardig is het ook, dat de kerken van Lalibala, even als andere christelijke kerken, een eenvoudig hoofdaltaar hebben, terwijl in de latere Abyssinische kerken, ook in zulke die reeds eenige eeuwen oud zijn, een alleen voor de priesters toegankelijk, met wanden omgeven en door houten deuren of voorhangsels afgesloten allerheiligste gevonden wordt. Overigens is van de kerken, die ROHLFS opsomt en kenmerkt, alleen de George-kerk volkomen goed bewaard gebleven. De prachtige Medanheallem-kerk of kerk van den Heiland der wereld daarentegen, die vroeger omgeven was met een zuilengang, welks 40 voet hooge zuilen uit hetzelfde blok als de kerk gchouwen waren en met deze zamenhingen, heeft al die zuilen op vier na verloren. In den bouwstijl der verschillende kerken is een oude, ruwere en een latere fijner stijl duidelijk waar te nemen.

Deze kerken — het zij mij vergund dit hier tusschen te mogen voegen — bewijzen mijns inziens hetgeen reeds uit andere omstandigheden en feiten mag worden opgemaakt, dat de Abyssiniërs in vroegeren tijd

beschaafder en meer ontwikkeld geweest zijn dan thans, en dat zij zoo wel in beschaving als in godsdienst zijn teruggegaan. Vooral in de laatste eeuwen schijnt die teruggang, die verwildering, in groote mate te hebben plaats gehad. Nog ten tijde van de eerste bezoeken der Portugezen schijnt Abyssinië, zedelijk en maatschappelijk, nog niet zóó diep gezonken te zijn geweest, als het thans is. Mag men welligt daarin een waarborg vinden, dat onder gelukkiger omstandigheden en onder verstandige leiding, zoo wat het maatschappelijke als het godsdienstige aangaat, de Abyssiniërs zich welligt zouden kunnen opheffen en vooruit gaan? Hoe het zij, ofschoon de Engelsche regering niet ten onrechte geprezen wordt, omdat zij, na haar doel, de bevrijding der gevangenen, te hebben bereikt, verder van hare overwinning geen voordeel heeft willen trekken, zoo kunnen wij toch niet nalaten het met SCHIMPER te bejammeren, dat de Engelschen geen koning aangesteld en voor eenige jaren lang met troepen ondersteund hebben, ten einde de orde en den vrede in het land te doen wederkeeren, die de voorwaarden zijn voor het weder ontluiken van beschaving aldaar¹⁾.

Eene andere merkwaardigheid van Lalibala zijn zeven olijfboomen, die nog jong zijnde van Jeruzalem naar hier overgeplant zouden zijn, en wel door den alouden koning LALIBALA, aan wien de overlevering het stichten der naar hem genoemde stad, het bouwen der daar aanwezige kerken en nog veel meer toeschrijft, dat blijkbaar wel van zeer oude, maar zeer verschillende tijden dagteekent. De boomen zijn zeker zeer oud; van een is nog alleen een stomp overig en twee er van zijn met elkander tot één vergroeid.

Van de verregaande morsigheid der Abyssiniërs zegt ROHLFS het volgende: „Ik heb dikwijls verwonderd gestaan over de vuilheid der Arabieren en Berbers, die jaren lang er niet aan denken zich of hunne kleederen te wasschen. Ik verontschuldigde hen echter vaak met het altoosdurend gebrek aan water in de woestijn. Maar in Abyssinië overtreft de morsigheid der bewoners alles wat men er zich van kan voorstellen. Vrouwen en mannen smeren zich de boter een vinger dik in de haren, die bij de vrouwen slechts voor eens in haar leven tot kleine vlechten gestrengeld worden. Komt nu de zon, dan druipet de

¹⁾ De stadhouder van Sokota verzekerde ROHLFS, dat de Abyssiniërs volgaarne de heerschappij van de overwinnaars van THEODOROS zouden hebben erkend.

boter op ligchaam en kleeding, zoodat deze weldra eene even donkere en vuile kleur als het ligchaam aannemen. Eerst wanneer alles in flarden afvalt, worden de kleederen afgelegd."

Lalibala ligt 700 voeten boven de zee, op de westelijke afhelling van het Ascheten-gebergte, in eene schoone landstreek en bezit een heerlijk klimaat. Het tegenwoordig aantal inwoners zal 12 à 1500 zielen bedragen; vroeger moet het zeer veel grooter zijn geweest. Talrijke overblijfselen van oude kerken, vele ruïnen van woningen, veel beter gebouwd dan de tegenwoordige, getuigen, dat die stad er vroeger geheel anders heeft uitgezien dan thans.

Van Lalibala vertrokken, reisde ROHLFS door een land, dat overal boschrijk en schoon was tot bijna aan de rivier Mari, waar het land er treuriger begon uit te zien deels wegens plaats gehad hebbende boschbranden, deels om het zwarte vulkanische gesteente. Met den Mari begint de Agautaal, eene van de twee andere in Abyssinië gesproken talen, het Tigre en Amhara, verschillende spraak. De bewoners verschillen echter in niets van de overigen en verstaan ook de andere beide talen. Later werd het land weer schooner en vriendelijker.

Voor ROHLFS te Sokota kwam, moest hij een tolstation passeren, waar de stadhouder van Sokota een tol van stukken klipzout heft. Voor elk beladen muilnier betaalt men zes, voor iederen ezels drie stuks. Deze stukken zout, die in Abyssinië als kleine munt gelden, hebben naar gelang van den afstand van de kustvlakten, van waar zij komen, eene verschillende waarde; in Lalibala kostten zes stuks, in Antalo zestien, in Adigraht en Senafe dertig één Maria-Theresia-thaler.

Sokota is een der voornaamste steden van Abyssinië en zal 4 à 5000 zielen bevatten. Het ligt op verscheidene heuvels en de Bilbis stroomt er midden door. De huizen der stad zijn beter gebouwd dan in de omliggende plaatsen, ofschoon de besten nog verreweg moeten onderdoen voor de gebouwen der negers in Centraal-Afrika. De meest gewone vorm is eene ronde hut, gewoonlijk met een steenen muur, terwijl het dak armoedig van stroo vervaardigd is. Het huisraad bestaat uit een rieten bed, in de Tigre-taal *arat*, in het Amharisch *alga* genaamd; een molen, dat is een vlakke, iets uitgeholde steen, waarop het graan met een anderen vlakken steen gemalen wordt en die zoo in een voetstuk van leem vastgemaakt is, dat het meel daaronder in een pot valt.

Eenige potten, lederen zakken, eene stookplaats, voorraad, bewaard in groote kruiken, voltoojien het ameublement.

Sokota heeft slechts ééne kerk, een niets beduidend rond gebouw. Eene afzonderlijke wijk, bewoond door Mohammedanen en uit circa 100 huizen bestaande, bewijst, dat hier eenige industrie en handel is, daar die in Abyssinië zich bijna uitsluitend in handen van Mohammedanen bevinden. Intusschen is de handel naar onze begrippen zeer onbeduidend. De Mohammedanen leven hier evenmin als elders onder eenigen dwang, hebben hunne moskee en gaan in de beste eendragt met de christenen om.

Van hier ging de weg verder noordwaarts en vervolgens in noord-oostelijke rigting over Samre naar Antalo, waar ROHLFS zich weder bij de Engelschen voegde en in hun gezelschap den weg voortzette.

D. L.
